

PAPER DETAILS

TITLE: Kadro ve Yön Hareketlerinin İdeolojik Analizi

AUTHORS: Yakup KAYA,Rezzan YÜCER

PAGES: 561-582

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/458599>

**İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ**

Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 2, 2018

Sayfa: 561-582

Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[09-02-2017] – [12-04-2018]

Kadro ve Yön Hareketlerinin İdeolojik Analizi

Yakup KAYA

**Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, SBBF
Asst.Prof., Necmettin Erbakan University Social and Humanities Faculty
Orcid ID: 0000-0002-9951-2844
ykaya@konya.edu.tr**

Rezzan YÜCER

**Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler EnstitüsüTarih ABD
PhD Student, Necmettin Erbakan University Social Sciences Institute
Orcid ID: 0000-0003-1342-2483
rezzanyucer@hotmail.com**

Öz

Cumhuriyet ilan edildikten sonra Türkiye’de özellikle toplumsal ve iktisadi alanlarla eğitim sahasında hızlı bir şekilde inkılâp süreci başlamıştır. Türkiye’deki bazı aydınlar bu inkılâp süreciyle ilgili fikirlerini bir ideolojik kalıba oturtmak ve bir dergi çıkararak daha sistemli bir hale getirmek istemişlerdir. Bu amaçla Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Şevket Süreyya Aydemir, Vedat Nedim Tör gibi isimlerin başını çektiği bir grup aydın tarafından Kadro dergisi çıkarılmıştır. Derginin amacı inkılâbın ideolojisini tanımlamak ve yaymak, sınıfsız bir toplum yaratmak, ekonomik ve toplumsal kalkınmayı sağlamak için bir dizi fikirler üretmektir. 27 Mayıs 1960 darbesi ile Türkiye’de toplumsal hayatta büyük değişiklikler yaşanmıştır. Yine o dönemde bir kısım aydınlar Türkiye’nin içinde bulunduğu zorlu süreci atlatabilmesi için bazı fikirler öne sürmüşler, bu fikirleri ideolojiye dönüştürmek ve sistemli hale getirmek istemişlerdir. Çalışmada Kadro ve Yön hareketlerinin ideolojik benzerlikleri ve farklılıkları çerçevesinde bir mukayeseli analiz yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadro, Yön, Kemalizm, Sosyalizm, Şevket Süreyya Aydemir, Mümtaz Soysal.

An Ideological Analysis of the Kadro and Yön Movements

Abstract

Following the proclamation of the Republic of Turkey, a series of hasty reforms was initiated in social, economic and educational spheres. Some intellectuals in Turkey wanted to publish a magazine through which they would make their ideas concerning these reforms more systematic by fitting them into an ideological mold. For this purpose, Kadro Magazine had been published by a group of intellectuals led by names such as Yakup Kadri Karaosmanoglu, Sevkett Süreyya Aydemir and Vedat Nedim Tör. The magazine aimed to produce a set of ideas for defining and propagating the ideology of the reforms and creating an economically and socially developed, classless society. The coup d’etat on May 27th, 1960 prompted major changes in the social life in Turkey. In the meantime, certain other intellectuals also suggested some ideas in order to overcome the tough period which Turkey had been experiencing, and aspired to transform these ideas into a systematic ideology. The present study endeavors to provide a comparative analysis in the context of the ideological similarities and differences of the Kadro and Yön movements.

Keywords: Kadro, Yön, Kemalism, Socialism, Şevket Süreyya Aydemir, Mümtaz Soysal

Giriş

Makalede öncelikli olarak Yön ve Kadro hareketlerinin oluşumu, dergilerin kurucu kadroları, ideolojileri ve kapanma süreçleri incelenmiştir. Araştırma yapılırken başta Yön ve Kadro dergilerinin köşe yazarlarının yazılarından, sonra dergileri tüm yönleriyle inceleyen kitaplardan, makalelerden ve tezlerden yararlanılmıştır.

Kadro hareketi konusunda; temel kaynakların dışında telif eserlerden Mustafa Türkeş'in "*Kadro Hareketi*", Şevket Süreyya Aydemir'in "*İnkılâp ve Kadro*", Murat Kazancı'nın "*Kadro İdeolojisi*" ve Abbas Özıfırat'ın "*Türkiye'de Sivil Muhalefet: Kadro Hareketi*" en çok başvurulan kaynaklar arasında yer almaktadır.

Yön hareketi konusunda ise en çok Hikmet Özdemir'in "1960'lar Türkiye'sinde Sol Kemalizm Yön Hareketi", Gökhan Atılğan'ın "Sosyalist Milliyetçilik Söylemi Türkiye 1961-1968: Temeller, Ayrılıklar", Fahrettin Altun'un "Kemalist Bir Modernleşme Yorumu Olarak Yön Dergisi" kaynakları tahlil edilmiştir.

Bu makalenin yazılmasındaki amaç iki hareketin ideolojileri arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır. Her ne kadar ideolojik olarak birbirlerine benzeseler de aralarındaki en büyük fark; Kadro hareketinin iktidarın sözcülüğünü yapması, Yön hareketinin ise iktidarı hedefleyen bir grubun sözcülüğünü yapmasıdır. Kadrocular Marksizm'i, geliştirmek istedikleri Kemalizm için; Yöncüler de Kemalizm'i, yorumlamak ve geliştirmek istedikleri Marksizm için kullanmışlardır.

Kadro Hareketinin Oluşumunda Siyasi ve Ekonomik Ortamın Etkisi

Kadro dergisini, beslendiği dönemin sosyal ve ekonomik şartları içerisinde değerlendirmek gereklidir. Bu yüzden öncelikle 1930'lu yıllarda dünya genelinde meydana gelen gelişmelerden ve bu gelişmelerin Türkiye'yi nasıl etkilediğinden bahsetmek gerekmektedir.

Dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkeleri etkisi altına alan, Amerika Birleşik Devletlerinde başlayan ve bütün ülkelere yayılan 1929 Büyük Ekonomik Bunalımı, tarihe "*Kara Perşembe*" olarak geçmiştir. Bu büyük ekonomik bunalım 24 Ekim 1929 tarihinde başlamıştır. Dünyanın 1929'da karşılaştığı ekonomik buhranın oluşmasında birçok etken rol oynamıştır. Bunalımı doğuran en önemli neden; ABD'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan bazı kayıplar vererek çıkmasına rağmen, diğer ülkeler arasında en güçlü ekonomik yapıya sahip konumda bulunması ile ilgilidir. Ülkelerin bedellerini ödeyerek veya ABD'nin kredileri karşılığında savaş araçları siparişleri vermeleri ABD sanayisini güçlendirmiş, ayrıca tarımsal mal almaları ABD'nin tarımının da gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu dönemde Avrupa altın stokları ABD'nin eline geçmiş, böylesine bir gelişmenin etkisiyle de Avrupa, altın ve altına dayalı ekonomik sistemini terk etmek zorunda kalmıştır. Sonuçta, elindeki stoklarını kaybeden ve ABD'den büyük borçlar almış olan Avrupa, savaştan sonra da satın alma gücü düşük olduğu için ABD'den mal ithal edememiştir (Bulut, 2003:79).

Dünya Ekonomik Bunalımı, ABD'den sonra Avrupa'ya da yayıldığında, liberal ekonomik sistem ve devletlerin politik yapıları son derece sarsılmış, güdümlü ve içe kapalı ekonomik sistemler yükselmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak siyasi yapılarda, devletin toplum karşısındaki gücünü pekiştiren değişimler gerçekleşmiştir. Böyle bir ortamda izlenecek tek yol “Devletçilik” ya da “içe kapalı gelişme” stratejisi olmuştur (Özcan, 1992: 97; Demirci, 2006: 44).

ABD, serbest girişimciliğe yasal kısıtlamalar getiren “New Deal” (Yeni Düzen) programını uygulamaya koyarken, pek çok ülkede totaliter uygulamalar ortaya çıkmıştır. 1933'te Almanya'da Naziler iktidara geldiğinde, birçok Avrupa ülkesinde yeni bir milliyetçi dalga yayılma göstermiştir. 1930'da Brezilya ve Dominik'te, 1931'de Arjantin ve Guatemala'da, 1932'de Portekiz'de, 1933'te Uruguay, Avusturya ve Almanya'da, 1934'te Meksika'da diktatörlük ilan edilmiştir. 1936'da İspanya, üç yıl sonra diktatörlük ile sonuçlanacak olan bir iç savaşa sahne olmuştur. Rusya'da ise devlet, Stalin'in iktidarıyla iyice güçlenmiştir (Özcan, 1992: 98).

Dünyada bu gelişmeler yaşanırken Türkiye'de de 1923 İzmir İktisat Kongresi'nden sonra icraata geçirilen liberal ekonomi sistemi yerine, devletçilik ekonomi sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Dünya'nın ve Türkiye'nin karşılaştığı iktisadi problemleri çok iyi değerlendiren Gazi Mustafa Kemal ve yakın çalışma arkadaşları ülkenin sosyo-ekonomik yapısına uygun önlemleri 1930 yılının başından itibaren yürürlüğe koymaya başlamışlardır. Devletçiliğin gereği olan ekonomik yasalar ve kurumlar böylece hayata geçirilmiştir (Yalçın vd., 2005: 324).

1930'lardan önce Türkiye'deki siyasi duruma baktığımız zaman, tek parti yönetiminin hakim olduğunu, Takrir-i Sükûn Kanunu yüzünden muhalefetin sesini yeterince çıkaramadığını ve sıkı bir sansür mekanizmasının uygulandığını görürüz. Tek Parti döneminde Cumhuriyet Halk Fırkası'nın (CHF) uyguladığı ekonomik politikalar iktisadi sorunların çözümünde yeterli olamamıştır (Kazancı, 2009: 44-45).

İktidardaki İsmet Paşa Hükümeti'nin tek parti sistemi içerisindeki denetimsizliği, ekonomi politikasındaki tek elden ve yanlı kararların düzeltilmesini imkansız hale getirmiştir. Bunun için de hükümetin denetlenmesi gerektiği yönündeki görüşlere katılan Mustafa Kemal Paşa, çözümü kendi kontrolü altında bir muhalefet partisinin kurulmasında görmüştür. Buna göre devletçi bir ekonomik görüşe sahip İsmet Paşa Hükümeti'ne karşı muhalefet partisi liberal bir görüşte olacaktır (Ertem, 2010: 72; Yıldız, 2013: 785; Yücer, 2016: 11).

Fethi Okyar tarafından Mustafa Kemal Paşa'nın isteği ile 12 Ağustos 1930 tarihinde kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF), halktan büyük bir ilgi görmüştür. Halkın SCF'ye gösterdiği yoğun temayül, CHF'de oldukça büyük tedirginlik yaratmıştır. Bu durum CHF'nin iktidarını olumsuz yönde etkilediğinden ve CHF'ye karşı ülke içerisinde muhalif olaylar meydana geldiği için, Fethi Okyar 17 Kasım 1930 tarihinde Mustafa Kemal'in SCF'ye

karşı olumsuz tavır alması sebebiyle kendi partisini feshetmiştir (Taşkıran, 1994: 261). Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimi, henüz devrim konusunda ülkenin siyasi şartlarının hazır olmadığını göstermiştir.

Liberal parlamenter sistemler dünya ekonomik sistemi içerisinde kriz içerisindeyken, Rusya'da tek parti diktatörlüğü, Mussolini İtalya'sında ise ceza yasaları ve bazı popüler uygulamalar Türkiye için esin kaynağı oluşturmuştur. Şef kavramı İtalya'da da, Rusya'da da, Türkiye'de de ön plana çıkmıştır. Her üç ülke de kapitalizmin yarattığı serbest piyasa ekonomik sistemlerine tepki duymuştur. CHF, liberal düşünceye sahip kişileri vatan haini ilan etmiştir (Özcan, 1992: 98-99).

Kadro dergisinin yayın hayatına atıldığı dönem, liberal Serbest Fırka'nın kısa bir süre önce tasfiye edilmesinden, liberal kalkınma ve ilerlemeye ait stratejilerin terk edilmesine yönelik düşüncelerin ortaya çıkmasından sonraya rastlamaktadır (Özcan, 1992: 99).

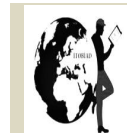
Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye için uluslararası alanda genel olarak kabul edilmiş siyasi düşüncelere ve ülkedeki iç şartlara bağlı olarak değişik dönemlerde farklı yönelmeler söz konusu olmuştur. Pek çok kesim, çok farklı görüşlerin savunuculuğunu yaparak düşünce hayatımıza renklilik kazandırmaya çalışmıştır. Özellikle dergiler etrafında toplanan sanatçı-düşünür grubu ülke meselelerine çözüm üretmeye çalışmıştır (Kazancı, 2009: 42).

Kadro Dergisinin Yayın Hayatına Girişi

Ocak 1932- Aralık/Ocak 1935 yılları arasında toplam otuz altı sayı olarak yayınlanan (Otuz beş ve otuz altıncı sayısı birlikte basılmıştır) aylık fikir dergisi Kadro, ortalama elli sayfa olarak basılmış ve yirmi beş kuruşa satılmıştır (Türkeş, 1999: 47; Demirci, 2006: 42).

Derginin ideoloğu Şevket Süreyya Aydemir, imtiyaz sahibi Yakup Kadri Karaosmanoğlu, yayın müdürü Vedat Nedim Tör'dür. İsmail Hüsrev Tökin ve Burhan Asaf Belge de kurucu yazarlar arasındadır. Bu yazarlar derginin ilk sayısından son sayısına kadar düzenli olarak dergiye yazılarıyla katkıda bulunmuşlardır. Mehmet Şevki Yazman, on üçüncü sayıdan itibaren dergide düzenli olarak yazmaya başlamış, fakat derginin ilk oluşumunda yer almamıştır. Dergiye zaman zaman yazılarıyla katkıda bulunan dönemin bürokrat aydınları şu kişilerdir: Ahmet Hamdi Başar, Falih Rıfkı Atay, Behçet Kemal Çağlar, Eflatun Cem Güney, Muhlis Etem Ete, İbrahim Necmi Dilmen, Abdurrahman Şefik, Münir İribaz, Mümtaz Ziya, Şakir Hazım, Neşet Halil Atay, Hakkı Mahir, Mehmet İlhan, Tahir Hayrettin ve Mansur Tekin. Dönemin Başbakanı İsmet İnönü de Kadro dergisine bir makale yazmıştır (Türkeş, 1999: 47-48, Halifeoğlu ve Kuzgun, 2016: 67-68, Yıldırım, 2007: 79-80).

Tör 1922 yılı sonunda, Aydemir 1923 yılı sonunda, Belge ise 1924 yılında İstanbul'da bulunmuş ve hepsi de Aydınlık dergisi ile ilişki içine girmiş,

1925 yılına kadar Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası için çalışmışlardır (Türkeş, 1999: 86).

Derginin içinden çıktığı sosyo-ekonomik koşullar göz önüne alındığında, yazarlarının ortak noktası orta sınıf tabakasına ait olmalarıdır. Dolayısıyla ne seçkin sınıf içerisinde yer alıp halktan ayrı bir yerde durmuşlardır, ne de kırsal kesimde yaşayıp eğitimden ve dolayısıyla çeşitli düşünce yapılarından uzak kalmışlardır. Bu aydın kitle yurt dışında eğitim almış, Batı'nın modern, toplumsal alanlarındaki sınıf mücadelelerini görmüş, aydın topluluklarını etkileyen sanat akımlarını ve düşünceleri takip etmiş kişilerdir (Halifeoğlu ve Kuzgun, 2016: 68).

Kadro hareketi, Şevket Süreyya Aydemir'in 5 Ocak 1931 tarihinde "*İnkılâp ve Kadro*" isimli konferansında belirttiği görüş ve prensipleri Kadro dergisinde 1932-1935 tarihleri arasında serdetmesi sonucunda ortaya çıkmıştır (Aydemir, 1932: 148; Özırat, 2009: 79). Aydemir konferansta Türk devriminin gelişmesi gerektiğini, inkılâbın bütün amacının belirgin bir şekilde ifade edildiğini ve fikri unsurların derinleşip halkın şuuruyla yerleşebilmesi için bir fikir sistemi içinde birleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Işık ve Eşitti, 2014: 267-268). Şevket Süreyya'nın vermiş olduğu bu konferans, özellikle CHF çevrelerinde büyük ilgi uyandırmış ve konferans metni yirmi bir adet basılarak önemli yerlere dağıtılmıştır. Böylece uygun bir ortamda bu akımın dayanacağı temel ilkeler ortaya çıkmış ve Kadro yayın hayatına başlamıştır (Işık ve Eşitti, 2014: 268).

Kadro Hareketinin İdeolojisi

Kadro yazarları, farklı kaynaklardan gelen fikirlerden etkilenirken hiçbir zaman onları bütünüyle almamışlardır. Kadro yazarları ideolojik olarak İttihatçılar, Lenin, Sultan Galiyev, Sovyet deneyimi, NEP (Novaya Ekonomiçeskaya Politika-Yeni Ekonomi Politikası) ve planlı iktisadi gelişme modeli, List, Wagner ve Sombart gibi kişilerden ve oluşumlardan etkilenmişlerdir (Türkeş, 1999: 99).

Birinci vazifesini, "*Türk inkılâbını, Türk Cumhuriyeti'ni ilelebet muhafaza ve müdafaa etmek*" olarak ifade eden Kadro dergisi, kendisini her adımda biraz daha yayılan ve derinleşen bu cumhuriyet davasının, bu yeni inkılâp ve inkişaf atılımının mücadeleci bir organı olarak tanımlamıştır (Kadro, Ekim 1933: 7).

Kadrocular ilk sayılarında derginin çıkış amacını şu şekilde izah etmişlerdir:

"Türk inkılâp münevverliğine düşen vazifelerin en acil ve en şereflişidir. İnkılâbımızın her biri ayrı ayrı kıymetkâr ve orijinal olan bu fikir ve nazariye unsurları birer birer izah edildikçe, bu esaslar inkılâp nesli için kriteriyumlar olacak, yeni ve standartlaşmış inkılâpçı tip böyle doğacaktır. ... Hülasa; cihanın bin bir çeşit hadisata gebe olan bugünkü esrarengiz gidişi içinde, mukadderatını kendi inkılâbının mukadderatına bağlayan inkılâp neslimizin muhtaç olduğu inkılâp şevkini her zaman uyanık tutmak ve inkılâbımızın bir bakışta idrakımızı durdurur gibi görünen coşkun ve

mürekkep cereyanına daima hakim kalabilmek için, onun prensiplerini hudud-u muayyen kriteriyumlar şeklinde bilmeye, benimsemeye ve benimsetmeye mecburuz. KADRO BUNUN İÇİN ÇIKIYOR”(Kadro, Ocak 1932: 1).

“Kadro, bir ‘parçalı millet rejimi’ içinde bir parlamento teşekkülü değil, bir inkılâp avangardıdır. İnkılâbın bütün müdür fikirleri, inkılâbın mahiyetini ve inkişaf istikametini tayin ve ilan eden ileri prensipler ancak böyle bir kadronun ideolojisinde ifadesini bulur.”(Aydemir, 1932: 150).

Şevket Süreyya Aydemir, Kadro dergisini çıkarmadaki amacını “Tek Adam” isimli eserinde şöyle açıklamaktadır:

“Mademki bir inkılâp vardır, o halde bu inkılâbın bir de izahı, yani tarihte yeri ile karakteristiklerinin açıklanması olmalıdır. İnkılâbın izahı o inkılâbı tarih içinde doğuran objektif şartların araştırılması, orijinal prensiplerinin bilimsel bir açıdan derlenmesi, sentezleştirilmesi demektir. O halde, ortada bir Türk inkılâbı da bulunduğuna göre, bu kendi kendine benzeyen çağdaş hareketin izahı, Mustafa Kemal’in görüşlerine de herhalde aykırı olmazdı. Nitekim bir aydın kadro, Kemal’in hayatında ve onun dikkatli gözleri önünde, Türk inkılâbının ideolojik esaslarını kendi açılarından derlemek, aydınlatmak ve terkip etmek çabasına girişmiştir. Bu hareket ‘Kadro’ hareketidir.” (Aydemir, 1938: 434-435).

Kadrocular devletçiliğin ve ulusal bağımsızlık hareketlerinin savunucuları olarak adlandırılabilir. Yayınlarını ulusal bağımsızlık hareketlerinin ideolojisini yapma isteğiyle başlatmanın ötesinde onlar, ulusal bağımsızlık hareketlerinin savunulmasında da ön planda olan temsilcileridir (Sunar, 2004: 515).

Kadro hareketi, seçmiş olduğu konum ve siyasi duruş açısından seçkin kişilerden yana bir tablo çizmektedir. Değişik seçkin tanımlamaları içerisinde kadrocuları en iyi tanımlayan kavram George Lenczowski tarafından Ortadoğu’daki seçkin kişileri tanımlamak için ortaya atılan ‘organizasyonel seçkin’ tanımıdır. Partiye yakın durarak yönetici kesimin düşüncelerini etkileyip üstten alta doğru bir değişim önermeleri bakımından Kadrocular tipik birer ‘halka rağmen halk için anlayışı’ temsilcisidirler. Buna göre bazı aydınlar eldeki imkanlara rağmen hem bağımsızlığı sağlayacak mücadeleyi örgütlemiş hem de devrimin önündeki engelleri kaldırmıştır (Sunar, 2004: 516).

Kadro yazarları, Osmanlı Devleti’nin çöküş döneminde Batı emperyalizminin devleti sömürmesine tanık olmuş, bu ortamda bilinçlendikleri için Batı’nın değerleri olan demokrasi, liberalizm ve kapitalizm gibi kavramlara emperyalizmi ortaya çıkardığı için karşı gelmişlerdir (Özırat, 2009: 82).

Kadro dergisinin ideolojik duruşuna daha detaylı olarak bakılacak olursa, Kadrocuların sosyalizmi reddettikleri söylenebilir. Özellikle otoriter rejimle yönetilen uluslar hakkındaki düşünceleri açısından Kadro ideolojisi faşizme

yakındır. Halka karşı güvensizlik duymaları, elit bir kadro arayışı Kadro ideolojisini faşizme benzetmektedir. Diğer yandan Kadrocuların bilimsel inceleme yöntemi olarak tarihsel materyalizmi benimsemeleri, liberal ekonomi yerine devletçilik ilkelerini savunmaları ve demokratik gelişmeleri olumsuz olarak değerlendirmeleri nedeniyle Marksist ya da her ne kadar sosyalizmi reddetseler de sosyalist olarak nitelendirilmelerine neden olmuştur (Kazancı, 2009: 52). Yakup Kadri Karaosmanoğlu hariç diğer yazı kadrosu 1920'li yıllarda Marksizm'e yönelmiştir (Özfarat, 2009: 82). Yakup Kadri başta olmak üzere tüm Kadro yazarlarının, filizlenen inkılabın ideolojisini oluşturma gayesiyle bir araya geldikleri; Marksizmden, Faşizmin Korporatizminden ve Milliyetçilikten eklektik bir yaklaşımla yararlandıkları ve ulusal kurtuluş mücadelesi sonrasında adeta inkılabın teorisyenliğine teşebbüs ettikleri görülür.

Kadrocuların Marksist ya da Sosyalist olarak nitelendirilmesinin en temel nedeni ideolojilerinin ekonomik yönünün ağır basmasıdır. Tarihsel materyalizmden başka alt yapı üst yapı kavramsallaştırması da Kadrocuların Marksist olarak anılmalarına neden olmuştur. Ancak Kadrocular Marksizm'in dünyayı anlama ve çözümlemede yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Kadroculara göre en büyük mücadele, sınıflar arası mücadele değil, sömürgeler ile zengin kentler arasındaki mücadeledir. Kadrocular sınıf çatışmasının ortadan kalkmasıyla, dünyadaki diğer gelişmelerin de ortadan kalkmayacağını iddia etmişlerdir (Kazancı, 2009: 53)

Liberal kalkınma yolunun terk edildiği ve bu ekonomik sistemi savunan Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapatıldığı, yönetici kadrolar tarafından liberalizme karşı henüz sistemli bir hale getirilmemiş devletçilik ve halkçılık anlayışının geliştirilmeye çalışıldığı dönemde Kadro, bu boşluğu kendi ideolojisi doğrultusunda doldurmaya çalışmıştır. O günkü şartlar içinde Kadro, ekonomik politikanın oluşturulması ve ekonominin bu oluşturulacak sistem ile gelişme göstermesi için iki sorunun cevabını aramıştır: Birincisi geri kalmışlık zincirinin kırılarak, gelişmenin nasıl sağlanacağı; ikincisi bu gelişmenin ulusal özelliklerle nasıl uyum içinde gerçekleştirileceğidir (Demirci, 2006: 40).

Kadro'nun programı, kapitalist ekonomik sistemle olan bağlar koparıldıktan sonra özerk/bağımsız endüstriyel gelişmenin gerekliliğini vurgular, bu gelişmenin başarılabilmesi için sıkı bir planlama önerir. Kadrocular, Batı teknolojilerini ve kurumlarını sorgulamaksızın almayı da, Ziya Gökalp tarafından ortaya atılan yerli kültürle Batı teknolojisi arasındaki ikililiği de reddetmişlerdir. Bunun yerine bir yandan Batı teknolojilerini alma mecburiyeti öte yandan bu teknolojilerin alınmasıyla toplumda veya kültürel yapıda oluşabilecek değişimleri göz önüne getirerek tek bir kültür yaklaşımı önermişlerdir. Bu tek kültürün üretilmesi işini de devletin vereceği karara bırakmışlardır.(Sunar, 2004: 520).

Kadrocular Türkiye'de özel sektörün sanayileşmeyi gerçekleştirebilecek kadar güçlü olmadığı ve devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiği

konularında hemfikir olmakla birlikte, diğer konularda oldukça farklı fikirleri savunmaktadırlar. Kadro, özel sektörün korunması ve teşvik edilmesine karşı çıkmıştır. Ülkenin kaynaklarının özel sektörü teşvik etmesi yerine devletin kendisinin ulus adına sanayi yatırımlarında bulunması ve sanayiye elinde tutması gerektiğini söylemiştir. Bu nedenle özel girişimciyi desteklemek yerine, devletin kendisinin ekonomik icraatları yerine getirmesi gerektiği görüşünü savunmuşlardır (Türkeş, 1999: 163).

Devletçiliği iktisadi kalkınma stratejisinden farklı olarak bir toplumsal, iktisadi ve siyasal örgütlenme sistemi olarak gören Kadrocuların devletçilik görüşlerinin ana çizgileri şöyle sıralanabilir:

1. Kadrocuların, devletçilikle ifade etmeyi amaçladıkları toplumsal sistem, Batı'nın medeniyeti temsil eden bir model olarak alınmasının karşısındadır. Kadrocularda devletçilik, bu bakımdan Marksizm'den esinlenmiş anti-emperyalizm fikrinin bir uzantısı olan ve liberalizmin aleyhtarlığı şeklinde dile getirilen Batı aleyhtarlığı şeklindedir.
2. Kadrocular devletçiliği, halkçılık ilkesinde yer alan sınıfsız, imtiyazsız, dayanışmacı bir toplumun yaratılması amacıyla savunmaktadırlar. Devletçilikteki planlama ve iş bölümü esasları, Türk toplumunun sınıfsız yapısında temellendirilerek kalkınma sağlanacaktır.
3. İnkılâbın sona ermediğini düşünen Kadrocular, halkçılık ilkesinin dayanışmacılık fikrini kalıcı bir tek parti rejimini meşrulaştırmak için kullanmak istemektedirler.
4. Kadro'nun devletçilik anlayışı kişisel hakimiyetin sadece iktisadi alanda değil, tüm toplum hayatında yadsınmasını ifade etmektedir. Emperyalist ve kapitalist düşünce yapısı içinde gerçekleşmeyen bir Kurtuluş Savaşı yaşayan ve ulusal sanayisini kurma çabası içinde bulunan Cumhuriyet Türkiye'si'nde devletçilik, "Milli vahdet içinde fertlerin içtimai ve iktisadi hareketlerinin milli menfaatler namına birtakım normlar, kaideler ve ölçülere bağlandığı bir sistem" olacaktır. Devletçilik bu şekilde, otoriterliği ağır basan tek partili bir siyasal örgütlenme çerçevesinde sosyalist bir kalkınma yolu olarak düşünülmüştür (Köker, 2007: 194-195, Demirci, 2006: 46).

Kadro aydınları, ulusal bağımsızlık mücadelesi vermiş olan eski sömürge ve yarı sömürge ülkelerindeki gelişme modellerine işaret ederler. Kadroculara göre, bu mücadelede ön plana çıkan unsur ulusal birliğin sağlanmasıdır ve ancak bundan sonra sınıfsız bir toplum var olabilir. Bu tür toplumlardaki temel çelişki endüstrileşmiş kapitalistlerle endüstrileştirilmemiş toplumlar arasındaki çelişkidir. Böylece Kadro'nun ideolojisi ne tam olarak sosyalist ne komünist ne emperyalist, ne liberal, ne de demokrattır. Onların istediği sistem bunların dışındadır. Kadro'nun aradığı şey 1920'lerin Türk devriminin ideolojisinde var olan bir gelişme metodu olan üçüncü bir yoldur (Sunar, 2004: 520, Işık ve Eşitti, 2014: 273-274).

Kadroculuk, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki bir üçüncü yol arayışının ideolojisidir. Kapitalizmin bir kurtuluş olmadığını bildikleri gibi Türkiye

koşullarında sosyalizmin olanaksızlığına da inanan Kadrocular, Mustafa Kemal'e sosyalizm ve kapitalizm dışında bir yol önermek istemişlerdir. Başka bir ifadeyle kapitalizm ve sosyalizm dışında farklı bir tez oluşturarak bu tezi üçüncü yol olarak sunmuşlardır (Işık ve Eşitti, 2014: 274).

Kadro dergisi, CHF yöneticilerini rahatsız etmemek için dikkatli bir dil kullanmıştır. Dergi, varlığını sürdürebilmesi için parti konusunda olumsuz bir eleştiri yapmaktan kaçınmıştır; buna uygun olarak da parti yöneticilerine ve milletvekillerine ilişkin yazılar yayınlamamayı tercih etmiştir (Işık ve Eşitti, 2014: 271).

Kadro dergisi, siyasal alandaki tartışmalardan uzak durmakla birlikte fikri alandaki tartışmalara girmekten çekinmemiş, derginin "Polemik" başlıklı bölümünde Hilmi Ziya Ülken gibi dönemin ünlü isimlerine yönelik çeşitli eleştiriler yayınlamıştır. Kadro sadece iktidar yanlısı yayınlar yapmamış, zaman zaman sisteme sert eleştiriler getiren yazılar da yayınlamıştır. Örneğin, Yakup Kadri gibi iktidara ve Mustafa Kemal'e yakın bir kişinin onuncu sayıda yayınlanan, "Ankara-Moskova-Roma" başlıklı yazısında dile getirdiği inkılâpların bazılarının sadece belli alanlardaki yasaların çıkmasını kolaylaştırdığını, halka olumlu bir etkisinin olacağını düşünmediğini dile getiren eleştirileri oldukça çarpıcıdır (Işık ve Eşitti, 2014: 272). Yakup Kadri bu meyanda şunları söylemektedir:

"Türk inkılâpçıları lüzumundan fazla iyimserdirler. Bunlar arasında birçokları hükümetin bilmem kaç yıl evvel verdiği bir kararın veya meclisten çıkmış bilmem hangi kanunun hayatta bir tatbik ve tahakkuk sahası bulduğuna kanidir. Halbuki bu inkılâbımızın onuncu yılında hile-i şer'îyesiz şapka ve kasket giyenler, Kanun-u Medeniye'ye göre evlenip boşananlar ve yeni harflerle yazıp okuyanlar bütün Türkiye'de on bin kişiyi geçmez. Bütün Anadolu kasabalarında, Ankara'nın, İzmir'in, İstanbul'un bütün kenar mahallelerinde kadınlar sımsıkı kapalıdır. Kocalarına şeriatça bağlıdır." (Kadro, Ekim 1932: 40-43).

KADRO DERGİSİNİN YAYINDAN KALKMASI

Kadro dergisinin Ekim 1934 sayısında yayına geçici bir süre ara verildiği, son sayısında da derginin yayınına belli bir süre son verildiği ilan edilmiştir. Yayınına son verilmesine gerekçe olarak derginin yayın sorumlusu Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun yurt dışına diplomat olarak atanması gösterilmiştir. 1931 yılında çıkartılan Türk Basın Kanunu'na göre, devlet memurlarının gazete ve dergilerin imtiyaz sahibi olamayacakları belirtilmiştir. Karaosmanoğlu dışındaki düzenli Kadro yazarlarının hepsi de devlet memurudurlar. Karaosmanoğlu'nun diplomatik olarak yani devlet memuru olarak atanması dergide imtiyaz sahipliği sorununu gündeme getirmiştir. Bu durumda Kadrocuların ya yeni bir imtiyaz sahibi bulmaları ya da derginin yayınına durdurmaları gerekmektedir. Kadro yazarları

derginin yayınını durdurmaya karar vermişlerdir. Aslında Karaosmanoğlu'nun diplomat olarak atanması, Kadro dergisinin yayınını durdurulması için hazırlanmış bir gerekçe olarak düşünülmelidir (Türkeş, 1999: 203-204).

Kadro dergisinin yayınlanması, tek parti yönetiminin basın üzerinde 1930 öncesine göre daha hoşgörü gösterdiği bir döneme denk gelmiştir. 1930'lu yıllarda basın ve yayın faaliyetlerinde artış gerçekleşmiştir. Bu dönemde Ülkü, Çığır, Yeni Adam, Kooperatif, Yeni Türk fikir hareketleri, Atsız Mecmua gibi süreli yayın faaliyetlerinde bulunulmuştur. Kadro dergisi inkılâbın ideolojisini ortaya koymak şeklinde iddialı bir amaçla ortaya çıkmış, yayına başladığı zamanlarda fazla olumsuz eleştiri almamış ancak daha sonra partiden, liberallerden ve bazı yayın organlarından olumsuz tepkiler almıştır. Kadro'nun kendisini inkılâp içerikli yazıların tek temsilcisi olarak görmesi, devlet hakkındaki iddiaları, keskin üslubu, geçmişi eleştirmesi, görüşlerinin içeriği ve solcu geçmişi sebebiyle hemen her kesimden sert eleştiriler almıştır (Ertan, 1994: 65).

Kadro'ya ilk eleştiri CHF Genel Sekreteri Recep Peker'den gelmiştir. Daha dergi çıkarken inkılâbın ideolojisini yapmanın kendi görevleri olduğunu öne süren Recep Peker, dergiye maddi açıdan destek olmadığı gibi daha ilk sayıdan itibaren dergiye mücadele etme yolunu tercih etmiştir. Mustafa Kemal ile İnönü'nün abone olduğu Kadro'yu Recep Bey, parti genel sekreteri olarak Halkevlerine ve parti örgütlerine gönderdiği gizli yazılarda tavsiye etmemektedir. Ayrıca Peker, dergiye tepkisini de onu Mustafa Kemal'e şikayet etmek suretiyle göstermiştir (Ertan, 1994: 66-67, Demirci, 2006: 49).

Recep Peker, Kadro dergisi yayınlanmadan önce kendisiyle görüşen ve izin almak isteyen Şevket Süreyya ve Yakup Kadri'nin isteklerini reddetmiştir. Ancak Kadro yazarları Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa'dan izin aldıkları için dergi yayımlanmıştır. Recep Peker, Mustafa Kemal Paşa'ya Kadro dergisini ve derginin yayınlarını sürekli eleştiren yakınmalarda bulunmuştur. Yayının sona ermesi için de elinden geleni yapmıştır. Recep Bey'in Kadro'nun yayınlanmasına karşı çıkmasında kendisinin CHF'yi ideolojik açıdan yönlendirmede önde gelen kişilerden olması etkili olmuştur ve bu önemli görevini parti dışında bir grup ya da kişiyle paylaşmak istememiştir (Ertan, 1994: 161, Özfiat, 2009: 215).

Kadrocularla İş Bankası Grubu arasındaki ilişkiler genellikle gergin bir ortamda geçmiş ve İş Bankası Grubu Mustafa Kemal Paşa'ya Kadro'yu devamlı şikayet etmiştir. Kadrocular da yazılarında bazen isim de vererek İş Bankası ve politikalarını devamlı eleştirmiş ve İş Bankası'nın özellikle destek verdiği özel teşebbüse de aynı şekilde muhalefetini sürdürmüştür. Kadrocular, İş Bankası ve bu bankanın desteğiyle gelişen özel teşebbüsün devlet desteğiyle gelişmesini özellikle eleştirmişlerdir. İş Bankası'nın kurucuları arasında politikacılar ve milletvekillerinin önemli yer tuttuğunu, bu kişilerin devletin desteğiyle kendi menfaatleri doğrultusunda devletin

nüfuzunu kullanmaya çalıştığını iddia etmişlerdir. Dolayısıyla Kadrocuların İş Bankası'na ve bu banka çevresinde toplanan siyasetçi ve özel teşebbüse yönelik muhalefeti bu çevreler tarafından hoş karşılanmamıştır (Özırat, 2009: 213-214).

Kadrocular, devleti toplumsal tabakaların üstünde görmüşlerdir ve sermaye grubunun gücünü kavrayamamışlardır. Kadrocuların devletçiliği bu çevrelerce bireysellikten çok bir gruplaşma olarak değerlendirilmiş ve bu çevrelerin temsilcisi İş Bankası grubu, Mustafa Kemal'in görüşlerini Kadro aleyhine çevirmeyi başarmıştır. Celal Bayar'ın İktisat Bakanı olmasıyla güçlerini artıran İş Bankası sermaye çevreleri, Kadro'nun varlığına tahammül edememiştir (Ertan, 1994: 67).

Yön Dergisi

Türkiye Cumhuriyeti 1960'lı yıllara askeri bir darbe ile girmiştir. 1950, 1954 ve 1957 yıllarında gerçekleştirilen genel seçimlerle birlikte üç dönem tek başına iktidar olma fırsatını ele geçiren Demokrat Parti, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk askeri darbesi sonucunda düşürülmüştür. Kısa bir süre sonra TBMM feshedilmiş ve tüm yetkileri Milli Birlik Komitesi'ne devredilmiştir (Çiçek, 2013: 6, Özçelik vd., 2011: 153-154).

Yön Dergisinin Oluşum Süreci

1961 Anayasası Türk siyasi hayatına yeni kurumlar getirmiştir. 1961 seçimlerinden sonra Türkiye artık bundan sonraki yıllarına damgasını vuracak olan "Koalisyon Hükümeti" ile yoluna devam etmiştir. Türkiye; CHP ve AP'nin 20 Kasım 1961 tarihinde oluşturduğu Koalisyon Hükümeti ile siyasi varlığını sürdürmüştür. Hükümet İsmet İnönü başkanlığında kurulmuştur. Silahlı Kuvvetler Birliği'nin 25 Ekim 1961 tarihinde meclisi feshederek yönetime el koyma girişimi Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın çabaları ve birtakım isteklerini siyasilere kabul ettirmesiyle önlenebilmiştir (Özçelik vd., 2011: 155).

Dışişleri Bakanı Selim Sarper düzenlediği bir basın toplantısında, yeni hükümetin NATO ve CENTO'ya bağlı kalacağını bildirirken, Ticaret Bakanı Cihat İren dış yardım almaya devam edeceklerini ve daha fazla dış yardım beklediklerini belirterek ekonomik anlamda radikal değişikliklere gidilmeyeceğini söylemiştir (Çiçek, 2013: 7).

27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'ne gelinceye kadarki süreçte milliyetçi düşünce tarafından temelleri atılan sosyalizm imgesi devlet ve toplum tarafından kabul görmüştür. Buna karşılık, sağcı bir yazarın görüşüyle, bu tarihten sonra gizli hücre çalışması yapan ve çok az kişiden oluşan sosyalist hareket hızla kurumsallaşmıştır. 27 Mayıs sonrası siyasal ortam, sosyalist harekete bir çıkış yapma imkanı vermiştir. Bununla beraber bu daha çok anayasal düzeyde ve kısmi bir imkandır. 1961 Anayasası temel hakları güvenceye almış; düşünce, sanat, bilim ve basın özgürlüğünü düzenlemiştir. Öte yandan devlet tarafından ılımlı bir sosyalist partiye izin verilebileceğine ilişkin ilk duyumlar yayılmıştır. Örneğin, Cemal Gürsel 10 Ağustos 1960

tarihinde gazetecilerle yaptığı bir konuşmada, kötü amaçlı eylemlere girişmemek kaydıyla Türkiye’de sosyalist bir partinin kurulmasına izin vereceğini ve bunun ülke için yararlı olacağını söylemiştir (Atılğan, 2009: 8-9).

1961 Anayasası’nın denetleyici yapısının yanında, özgürlüklere yönelik bir özelliği de vardır. Bu ortamda bir yandan sol düşüncedeki kişilerin toplandığı Yön dergisi yayın hayatında, Sosyalist Kültür Derneği toplumsal hayatta, Türkiye İşçi Partisi ise siyasal hayatta ağırlıkla yer almaya başlamıştır (Özçelik vd., 2011: 156).

27 Mayıs sonrası dönemde yayın hayatına başlayan Yön’ü kuran kadro, DP iktidarına karşı oluşan muhalefetle de tanışma ve yakınlaşma imkanı bulmuştur. Bu kadro, muhalefet hareketi içerisindeki eğilimin aksine Türkiye’de yaşanan sorunların iktisadi politikalarındaki çelişkilerden kaynaklandığını düşünmüştür. Yöncüler, Türkiye’nin sosyal ve toplumsal yapısını sosyalist bir bakış açısıyla değerlendirmişlerdir. Yön, bu dönemde sol görüşe farklı derecelerde ilgi duyan aydınları bir araya getiren bir fikir hareketi olarak doğmuştur. Ancak bu düşünce farklılıkları derginin ilerleyen sayılarında kaybolmuştur. Dergi, “yukarıdan devrimcilik” anlayışını benimseyen, “küçük burjuva radikalizmi” olarak nitelendirilebilecek bir siyasal eğilimin yayın organı haline gelmiştir (Dikici, 2007: 48).

27 Mayıs hareketini, Türkiye’yi her açıdan daha ileriye götürebilecek bir tepki olarak değerlendiren Yöncüler, darbe sonrası zinde güçlerin yaşadığı özellikle fikri anlamdaki boşluğun ülkede reformların yapılmasını zora soktuğunu belirtmişlerdir. Parlamenter sisteme geçişle birlikte bir taraftan İnönü’yü reformlar yapma konusunda ikna etmeye çalışan Yöncüler, diğer taraftan zinde güçlere politik bir bilinç vermeyi amaçlamışlardır. 1965 seçimlerinden sonra ise dergi emperyalist olmayan bir söylem üzerinde yoğunlaşarak diğer siyasi gruplarla ilgili görüşlerini ve eleştirilerini bu çerçevede dile getirmiştir (Dikici, 2007: 48).

Yön Dergisinin Yayın Hayatına Girişi

Yön dergisinin yayın hayatı “Yön gazetesi” ve “Yön dergisi” olarak ikiye ayrılmaktadır. Yön dergisinin haftalık gazete olarak yayınlandığı ilk dönem 21 Aralık 1961-5 Haziran 1963 tarihleri arasındaki dönemdir. Bu ilk yayın döneminde yetmiş yedi sayı ve haftalık olarak çıkan gazete, on beş aylık bir kapatılma döneminden sonra 25 Eylül 1964 tarihinde Yön dergisi olarak tekrar yayına başlamış ve ikinci dönem 30 Haziran 1967 tarihine kadar iki yüz yirmi iki sayıya dek sürmüştür (Yılmaz, 2018:4).

Yön gazetesinin yayın hayatına başladığı 20 Aralık 1961 tarihli ilk sayısının ikinci sayfasında imtiyaz sahibi ve sorumlu müdür olarak Doğan Avcıoğlu’nun adı yer almaktadır. On birinci sayıya kadar bu durumda bir değişiklik olmazken Yön’ün 28 Şubat 1962 tarihli on birinci sayısının ikinci sayfasında kurucuları ibaresinin yanında; Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, Cemal Reşit Eyüboğlu isimlerinin yazıldığı görülmektedir. Aslında İlhan

Selçuk ve İlhami Soysal da Yön dergisinde yazılar yazmasına rağmen Selçuk'un Vatan, Soysal'ın da Milliyet gazetelerinde çalışmalarından dolayı çok fazla Yön dergisinde isimleri yer almamıştır (Çiçek, 2013: 30). Yön dergisinin çıkmasında en büyük maddi katkısı Cemal Reşit Eyüboğlu sağlamıştır. Derginin çıkışı ve yayınladıkları bildiri hem sol hem de sağdaki aydınlar arasında geniş yankı uyandırmış, tirajı da otuz bine yaklaşmıştır (Özdemir, 1993: 51).

Hikmet Özdemir, Yön dergisinin yazar kadrosunu dört grupta toplamaktadır: Birinci gruba derginin kurucu kadrosu girer. Bunlar Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, İlhan Selçuk ve İlhami Soysal'dır. İkinci grupta, derginin yönetiminde fiili olarak görev almamakla birlikte yazdıkları yazılarla derginin ideolojik çerçevesini biçimlendiren Niyazi Berkes, Şevket Süreyya Aydemir, Sadun Aren yer alır. Üçüncü grupta, Cahit Tanyol, İdris Küçükömer, Fethi Naci, Rauf Mutluay, Adil Aşçıoğlu, Attila İlhan, Mehmet Kemal, Çetin Altan isimleri bulunmaktadır. Dördüncü grupta, Nimet Arzık, Hasan Hüseyin, Aziz Nesin, Ayperi Akalan, Muzaffer Erdost, Melih Cevdet Anday, Taner Timur, Turan Güneş gibi isimler yer alır (Özdemir, 1993: 325-341).

Yön Dergisinin Çıkış Gerekçesi Ve İdeolojisi

Yön dergisi, ilk sayısında aralarında özellikle devlet görevlilerinin çoğunlukta olduğu yüz kırk altı kişilik bir grup tarafından imzalanan bir bildiri yayınlar (Altun, 2004: 555). Yön dergisi etrafında toplanan kişiler, inandıkları ve savunacakları fikirleri, derginin ilk sayısında yayınlanan ortak bir bildiri ile okuyucularına ve Türk kamuoyuna açıklamayı uygun görmüşlerdir. Hazırlanan bildiri, kamuoyunun çeşitli kesimlerinde görev almış kimselere danışılarak ve onların fikirleri göz önünde tutularak meydana getirilmiştir (Yön, Aralık 1961: 12).

Yön dergisinin çıkış amacı açıklanırken; Atatürk devrimleriyle amaçlanan çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmanın, eğitim sorununu çözüme kavuşturmanın, Türk demokrasisini yaşatmanın, sosyal adaleti gerçekleştirmenin ve demokrasi rejimini sağlam temeller üzerine oturtmanın ancak iktisadi alanda hızlı kalkınmakla, yani milli kalkınma seviyesinin hızla yükselmesinde gösterilecek olan başarının sağlanmasıyla mümkün olduğu vurgulanmıştır (Yön, Aralık 1961: 12, Özdemir, 1993: 317). Yöncülere göre bu hızlı kalkınma sosyal adalet ilkesi doğrultusunda sağlanmalıdır. Kalkınma uğrunda toplumda bir sınıf farklılığı yaratılmamalıdır (Yön, Aralık 1961: 12).

Bildiride, Türkiye'nin iktisadi hayatında özel teşebbüsü ve devlet teşebbüsünü bir araya getiren karma bir sistemin kalması gerektiği, ama özellikle temel yapısında özel teşebbüs olan iktisadi sistemin Türkiye'yi hızlı bir şekilde geliştiremeyeceği ve sosyal adalet içinde çağdaş uygarlık seviyesine ulaştıramayacağı iddia edilmiştir (Yön, Aralık 1961: 12).

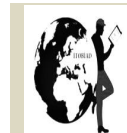
Yön dergisinin ve hareketinin temel düşünce yapısını oluşturan siyasi ve düşünsel zemin hakkında aynı derecede önemli bir diğer metin Yön'ün kurucu kadrosunun oluşumuna öncülük eden Sosyalist Kültür Derneği'nin kuruluş bildirisi'dir. İki bildiri de aynı amacı gütmektedir (Altun, 2004: 555).

Dönemin siyasal akımlarına ilişkin birçok tartışmanın Yön sayfalarında yer aldığı görülmektedir. Dergide Türk toplumunun her yönden çözülmesi güç toplumsal, iktisadi, siyasi problemlerle karşılaştığı, o günlerde aydınlara büyük sorumluluklar yüklendiği açıkça ifade edilmiştir. Türkiye'nin kalkınma probleminin çözümü sadece toplumun eğitilmesine değil; aynı zamanda bu topluma önderlik edecek kişilerin de çok sayıda yetiştirilmesine bağlanmıştır (Yön, Şubat 1962: 8). Bu bağlamda siyasal akımlarla ilgili bilgiler verilmiş, Yön'ün savunduğu sosyalizm ilkesinin felsefi temeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Yön sayfalarında yer alan siyasal akımları; liberalizm, milliyetçilik, faşizm, sosyalizm, komünizm, kapitalizm ve Atatürkçülük şeklinde sıralamak mümkündür (Yılmaz, 2018: 3), Çiçek, 2013: 77).

Yön hareketi, iki askeri darbe arasını kapsayan 1960-1971 döneminde Türkiye İşçi Partisi ve Milli Demokratik Devrim ile birlikte Türkiye sol hareketinin üç ana akımından biri olmuştur. *"Dergi, Türk solunun 1960'lardaki en demokratik atmosferli dergisi olarak aynı zamanda sol için önemli bir okul işlevi de görmüştür."* Dergi, sol Kemalistleri, Sosyal Demokratları, Komünist partilileri bir araya getiren, öğrencilerle aydınların fikirlerinin buluştuğu çeşitli fikirlerden oluşan bir tartışma platformu olmuştur (Barkın, 2011: 52).

27 Mayıs 1960 darbesinden sonra Türk solunda sosyalizme olan ilginin arttığı dönemlerde yayınlanan ilk sosyalist dergi Yön'dür. Yön, kapitalist düşünceyi benimsemeden sosyalist bir çizgide kalkınmayı vaat ederek bir işçi muhalefeti oluşturmak yerine askerleri de yanına alarak kalkınmanın önünü açacak önerileri sunarak birçok kişiyi etkilemeyi başarmıştır (Barkın, 2011: 52). Sosyalizm, Yön dergisinde en çok işlenen konulardan biri olmuştur.

Kapitalist ilişkiler vasıtasıyla kurulan sömürgeciliğin ancak sosyalist sistemle ortadan kaldırılabilceği düşünülmüş, topluma kötü şekilde tanıtılan sosyalizmin esas itibarıyla hangi temellere dayandığı ve hangi ilkeleri içine aldığı tartışılmıştır. Sosyalizme yönelik olumsuz düşüncelerden birisini oluşturan mülkiyet konusunda Yöncüler, *"sosyalizmin mülkiyete düşman olduğu"* iddiasının gerçeği yansıtmadığını destekleyen yazılar kaleme almışlardır. Yön yazarlarından Altan'a göre bu iddianın aksine aslında sosyalizm mülkiyetten yana bir tavır sergilemiştir. Çünkü mevcut sistemde sayılı kişilerin mülkiyeti varken, çalışanların kayda değer bir mülkü yoktur. Oysa sosyalizm daha çok insanın mülk sahibi olabileceği bir sistemdir (Çiçek, 2013: 91).

1923 yılını bir burjuva ihtilâli olarak değerlendiren Avcıoğlu'na göre, bu ihtilâlin önderliğini milli burjuvazinin en aydın tabakaları yürütmüştür. İhtilâlin amacı da yabancı burjuvazinin yerine yerli burjuvaziye oturtmaktır. Avcıoğlu'na göre "1924 Anayasası, bedeli peşin ödenmeden hiçbir istimlağın yapılamayacağı hükmünü getirerek toprak ağalarının nüfuzunu kırarak ve köylüyü milletin efendisi yapacak yolu tıkamıştır. Nüfuz ticareti de bu dönemde başlamış, hükümet ile halk arasındaki kopukluk yaratan bir sınıf ortaya çıkmıştır. Halkçılık politikasını gerçekleştirmek amacıyla kurulan CHF, daha ilk dönemlerinde köy ve kasabalardaki ağaların eline geçmiştir..." (Yön, Ekim 1962: 2).

Kalkınmanın oluşmasında yaşanabilecek olumsuz etkiler devletçilik ilkesi ile ortadan kaldırılabilecektir. Yeni devletçilik anlayışıyla ülkenin bütün imkanları seferber edilecek, yatırımlar hızla arttırılacak, iktisadi hayat tamamen planlanabilecek, halk sosyal adalete kavuşturulabilecek, istismar ortadan kaldırılabilecek, demokrasi topluma mal edilebilecektir. Bu sosyalizm anlayışı milliyetçi bir sosyalizmdir. Sosyalist Kültür Derneği bildirisinde bu milliyetçiliğin kesinlikle aldatıcı ve gerici bir milliyetçilik olmadığı iddia edilir. Türk sosyalistlerin milliyetçiliği, halka dayanan ve halka yönelen, halk için ne yapılacağını açıklayan, Türk toplumunun birbirini sömürmeyen, uluslararası düzende her türlü saygınlığı olan bir Türkiye kurmak amacına yönelik bir milliyetçiliktir (Altun, 2004: 557-558; Barkın, 2011: 58).

Abdi İpekçi sosyalizmle ilgili düşüncelerini şöyle ifade eder:

"Sosyalistlerin çabası istismar edilen bir sınıftı sömürölmekten kurtarmak, sosyal adaleti kurmaktır. İnsanların dillerine, dinlerine, ırklarına, sosyal mevkilerine bakılmaksızın eşit olduklarına inanırlar. Onlar sadece çalışanları sömüren kapitalistlere karşıdır." (Yön, Aralık 1961: 15).

Avcıoğlu'na göre eski zamanlar eskide kalmış, sosyal adalet çoktan toplumun zinde kuvvetlerine mal olmuştur. Kısa bir zamanda sosyal adaletin anlamını kavramışlardır. Eğer kapitalistlerden daha basiretli davranılırsa sosyal adalet gerçekleşirse üretilen değerler daha dengeli dağılır (Yön, Ocak 1962: 3).

Türkiye'nin ilerlemesini devletçilik planlamasında gören Yön akımının Türkiye'deki liberalizm algısına karşı çıktığı söylenebilir. Dergi yazarlarından Çetin Altan Türkiye'deki sosyal sistemi şu iğneleyici üslubuyla sorgulamaktadır:

"...İnsan efendim zenginlere çalışmalıdır. Hürriyet, refah, saadet bundadır. Bir adam çıkar ortaya, hem açık göz hem paralı... Nereden mi bulmuş paraları, size ne a canım nereden bulmuşsa bulmuş. Babasından kalmış, ucuza arsa alıp pahalıya satmış... Toplar etrafına garipleri bir güzel çalıştırır onları. Dünyanın en ideal sistemidir bu. Garipler çalıştıkça çalışır, başlarındaki açık göz de onlara yevmiye verir. Tabi bu yevmiye gariplerin yaptığı işin gerçek değerinden çok daha azdır... Böylece memlekette zenginler çoğalır, zenginler çoğaldıkça iş yerleri artar. İş yerleri de arttıkça garipler çalışma alanı bulur. Hürriyet içinde kalkınma böyle olur." (Yön, Aralık 1961: 9).

Gökhan Atılğan, “Kemalizm ile Marksizm Arasında Geleneksel Aydınlar: Yön-Devrim Hareketi” adlı yazısında Yön hareketinin iktidar karşısındaki yerini ve uygulamaya koyacağı planlarını dört döneme ayırarak incelemiştir: Atılğan, Yön’ün birinci dönemini reformlar yapılması doğrultusunda CHP’yi, bürokratları, Milli Birlik Komitesi üyelerini ikna etme süreci olarak tanımlamaktadır. Yöncüler bu dönemde 1961 Anayasası’nın getirdiği özgürlüklerden sonuna kadar yararlanmaya çalışmışlardır. İkinci dönem ise, Yöncülerin, zinde kuvvetlerin artık bilinçlendiğini, öte yandan da geciken reformlar karşısında İnönü’ye olan desteklerinin azaldığını düşünmeye başladıkları dönemdir. Üçüncü dönemde dergi, sosyalizm-kapitalizm değil, milliyetçilik-emperyalizm karşıtlığı üzerinde yoğunlaşmıştır. Dördüncü dönemde ise derginin, parlamenter yolu dikkate almayan Türkiye’nin kurtuluşunun ancak yapılacak olan devrimle mümkün olabileceğini iddia eden bir iktidar stratejisini benimsediğini yazmaktadır (Dikici, 2007: 52-53).

Yön, Kemalizm ile Marksizm düşünceleri arasında kalmıştır. Yön işçi sınıfının haklarını korurken, Kemalizm ilkelerinden yola çıkarak hareket etmiş ve yüksek bir sınıf görüntüsü veren asker ve sivil aydınlara dayanmıştır. Yöncülere göre sosyalizmin gelişebilmesinde Kemalizm ilkesi ve devletçilik ilkesi ana unsur olarak ön plana çıkmaktadır (Dikici, 2007: 60). Yön dergisinin Kemalizm’le ilişkisi, Kemalizm’i dönemin şartlarına göre yeniden yorumlamanın çok daha fazlasıdır. Dergi sayfalarına yansıdığı kadarıyla Yöncü düşünürler açısından Atatürkçülük ülkedeki ideal bir gerçeklik durumunu yansıtmaktadır ve kişilerin varoluşsal olarak kendilerini anlamlandırma gerekçesidir. Dergide gündeme getirilen konularda genellikle köşe yazılarında Atatürk’ün düşünce, söz ve eylemlerini yorumlamak derginin genel tavrıdır. Yöncü düşünürlere göre, Atatürk doktrinlerinin 1960’lı yıllarda uygulanmaya konması, doğrudan doğruya sosyalist bir sistem inşa etmek anlamına gelmektedir. Atatürk doktrinleri Türk sosyalizminin ve Türk devletçiliğinin temel unsurlarını yansıtmaktadır. Kalkınma yönteminin kaynağı da Atatürk ilkeleridir (Altun, 2004: 559).

Yön grubuna göre sosyalist bir yönetime geçiş, Sovyetler Birliği örneğinde olduğu gibi ihtilal yoluyla değil, Atatürkçü düşünce ve politikaların uygulanmasıyla ve Atatürkçü düşünce sistemi çerçevesinde seçimler vasıtasıyla iktidara gelmekle mümkündür (Yön, Ocak 1962: 5).

Yön dergisinin gerek kuruluş felsefesini oluşturan manifestosu, gerekse yayımlanmış yazıları ele alındığında Türk modernleşmesi hakkında Yöncüler tarafından nasıl bir çerçeve çizildiğini görmek mümkündür. İktisadi ve siyasi anlamda devletçiliğin ön plana çıkarıldığı dergide, modernleşmenin yine devlet eliyle gerçekleştirilecek bir “Yukarıdan Batılulaşma” yöntemi sayesinde sağlanabileceği iddiası ileri sürülmüştür. Yön dergisinin düşüncesine göre toplumun modernleşmesinin sağlanması ancak geleneksel yapının ve değerlerin zayıflatılması ile mümkün olabilecektir. Toplum geçmişe bağlılığını sürdürmeyi bırakırsa modernleşme yolunda büyük bir adım atmış olacaktır. Modernleşme sürecinde topluma eşlik

edecek olan öncü kurum ise silahlı kuvvetlerdir.(Yılmaz, "Yön Dergisinde Atatürkçülük ve Modernleşme Üzerine Deneme", 12).

Yöncülere göre Osmanlı Devleti Avrupa'da yaşanan bütün yenilikçi gelişmelerin gerisinde kaldığı için modernleşme anlamında hiçbir gelişme gösterememiştir. Ama Mustafa Kemal önderliğinde kurulan Türkiye, Atatürk'ün ideolojisi ile önder ülke konumuna yükselmiştir. Bu konuda Yön'de şöyle denilmektedir:

"...Ama Birinci Dünya Savaşı sonunda beklenmeyen bir mucize oldu. Mustafa Kemal Yeni Türkiye'yi asırlardan beri devam eden tezadını yani müstemleke ve yarı müstemlekeler arasında birden önder mevkiine çıkardı. Türkiye'ye büyük ve tarihi bir misyon başısladı. Hem Milli Kurtuluş Hareketi'ni yalnız bir askeri savaşın değil; hür, özgür, ileri, planlı, sosyal adalete uygun, imtiyazsız, sınıfsız bir nizamın ideolojik esasları ile de bezedi..." (Yön, Şubat 1962: 6).

Yön Dergisinin Yayından Kalkması

Türkiye 1963 yılında siyasi açıdan son derece hareketli günler yaşamıştır. Yeni bir askeri darbenin hazırlıkları herkes tarafından bilinmekteydi. Böyle bir ortamda Atatürk dönemi Milli Eğitim Bakanlarından Cemal Hüsnü Taray'ın "Kim Sorumlu" başlıklı başyazısından dolayı, Yön'e ilgili makamlarca sözlü uyarı yapılır. Bu uyarıdan sonra Yön iki sayı daha yayınlanır. Fakat 5 Haziran 1963 tarihinde yetmiş yedinci sayıdan sonra dergi kapatılır (Özdemir, 1993: 53).

Yön'ün kapatılmasını Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı ve üst düzeydeki askeri makamların bir kararı olarak görmek gerekir. Büyük bir olasılıkla bu kapatılma olayında Yön'ün doğrudan ilişkisi olmasa bile savunduğu fikirlerle Albay Talat Aydemir'in önderlik ettiği askeri darbe girişimlerindeki rolü etkili olmuştur (Özdemir, 1993: 55).

Yetmiş yedinci sayıdan sonra yeniden yayın hayatına dönen dergi, yayın hayatına son verdiği iki yüz yirmi ikinci sayıya kadar (30 Haziran 1967) kesintisiz olarak çıkmaya devam etmiştir (Çiçek, 2013: 36).

Kadro ve Yön Hareketlerinin Karşılaştırılması

Yöncülerin ideolojileri doğrultusunda yaptıkları icraatlar, bir bakıma Kemalizm'in farklı bir yorumudur. Bunu yaparlarken kendilerinden önceki aydınlardan, özellikle Kadroculardan büyük ölçüde etkilenmişlerdir. Fakat Yöncüleri 1960'ların Kadrocuları olarak görmek doğru bir düşünce değildir. Aralarındaki en büyük fark, Kadro'nun iktidarın sözcülüğünü, Yön'ün ise iktidarı hedefleyen bir grubun sözcülüğünü yapmasıdır. Kadrocular Marksizm'i, geliştirmek istedikleri Kemalizm için; Yöncüler de Kemalizm'i, yorumlamak ve geliştirmek istedikleri Marksizm için kullanmışlardır. Bir başka önemli fark da; Kadroculuğun bir hareketten ziyade bir girişim olması, Yöncülüğün ise gerçek anlamda bir hareketi temsil etmesidir (Özdemir, 1993: 296-298).

Şevket Süreyya Aydemir'in de içinde bulunduğu Yön önemli ölçüde Kadrocu fikirlerden etkilenmiştir. Avcıoğlu kendilerini, "*milliyetçi devrimciler*" olarak adlandırdıkları Genç Türkler, İttihatçılar, Kemalistler ve Kadrocuların mirasçıları olarak gördüklerini belirtmiştir. Yön-Devrim hareketi, Türkiye'nin modernleştirilmesini ilerici-devrimci aydınlar ile muhafazakar güçler arasındaki mücadele süreci olarak adlandırmıştır. Bununla birlikte Yön-Devrim hareketi temel hedef olarak önüne iktisadi hayatta yapılacak olan köklü değişiklikleri koymuştur ve ancak yapılacak olan köklü değişikliklerle diğer toplumsal alanlar da değişime uğrayacaktır. Yön-Devrim hareketinin bu savunması Kadro hariç diğer aydın hareketlerinden onu ayıran en önemli özelliğidir. Kadro'da ise bu konuda benzerlikler dikkat çekmektedir. Kadro'da da ancak iktisadi alanda yapılacak olan devlet müdahalesi yoluyla sınıflaşmanın önüne geçilebileceği düşüncesi ve Yön'ün zinde güçlerine benzer "*azınlık ama bilinçli*" bir kadro vurgusu ön plandadır (Akar, 2016: 246-247).

Her iki hareket de Kemalizm'i sosyalizmle birleştirmeye çalışmış ve Kemalizm içerisinde bulunan devletçilik, halkçılık, laiklik gibi prensiplere dikkat çekmiştir. Kadro hareketi dönemi itibariyle çıkarları gereği sınıfsal problemlere her ne kadar çözüm arayışı içerisinde olsa da uzak durmaya çalışmış ancak Yön, 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlük ortamının da etkisiyle sınıfsal çatışmalara çözüm önerisi konusunda daha açık davranmıştır. Ancak her iki hareket de Kemalizm'in sınıfsal kökenlerini aramaya çalışmamış ve askeri bürokratik sınıfı sosyal tabakalaşma üzerinde bir güç olarak düşünmüştür. Yine Türkiye'nin Batı'dan farklı ve geri kalmış tarihinde devletçi ekonominin sınıfsal çatışmaları önleyebileceği tezi bu iki hareketi de Kemalizm'in dayanışmacılık anlayışına yaklaştırmıştır. Yön Türk Silahlı Kuvvetleri'ni Kemalist bir devrim için siyasete müdahale yapmaya davet etmiş, Kadrocular ise CHP için parti dışından bir ideoloji oluşturmaya çalışmışlardır (Örmeci, "Doğan Avcıoğlu ve Yön Hareketi", 2010).

Kadro dergisinin yayınlandığı dönem olan 1930'lar Avrupa'da Muhafazakar sağ düşüncelerin faşizme doğru eğilim gösterdiği ve otoriter tek parti iktidarının yükselmekte olduğu bir dönemdir. Bu dönemde liberal demokrasiler büyük bir krizin içindeydi ve Sovyetler Birliği ise sosyalist toplumu oluşturma hedefinin henüz başlarındaydı. Kadro hareketinin böyle bir dönemde yayın yaptığı süreçte muhalif bir çizgide değil, mevcut Kemalist iktidarı desteklediği ve iktidarın ideolojisi çerçevesinde hareket ettiğini söylemek mümkündür. Yön'ün ortaya çıktığı dönemde ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya siyasetinde faşist eğilimlerin çökmekte olduğunu ve liberal demokrasinin yükseldiğini söyleyebiliriz. Faşizm'in ortadan kalkmasından sonra toplumların düşüncelerinde, sosyalist rejime olan ilginin arttığı görülmektedir. Türkiye'de de sosyal demokrasi ve sosyalizm kavramlarının ülke genelinde ve aydınlar çevresinde tartışılmaya başlandığı bir gerçektir. (Türkeş, 1999, Yılmaz, 2018: 8).

Kadro ve Yön arasındaki en dikkat çekici benzerlik, her ikisinde de iktisadi düzenin devletin siyasi yapılanmasındaki belirleyiciliğinin ön planda olmasıdır. Kadrocular iktisadi planlama ve devletçilik uygulamaları ile sınıfsız bir toplum yaratılabileceğini savunurlarken, Yöncüler de planlama ve devletçilik ile kapitalist olmayan yoldan iktisadi kalkınmanın sağlanabileceğini ve sosyalizmin koşullarının yaratılabileceğini savunmuşlardır. Her ikisinde de antiemperyalist vurgu ön plandadır (Akar, 2016: 247).

Sonuç

1930'lu yıllarda ortaya çıkan Kadro hareketi kendisine has söylemleriyle Türkiye'nin siyasetini etkilemeyi başarmıştır. Kendisinden sonraki dönemlerde ortaya çıkan özellikle sol fikir hareketlerini de belirli bir ölçüde etkilemiştir. Kadrocular, Türkiye'nin içinde bulunduğu buhranlı dönemleri ancak planlı, devletçilik ilkesine uygun bir iktisadi yapılanma ile atlatabileceğini savunsalar da içinde bulunduğu dönemin siyasi şartları dolayısıyla hükümetin sözcüsü durumuna gelmiş ve tam olarak düşüncelerini ortaya koyup gerçekleştirememişlerdir.

Yön hareketi ise Kadro'ya göre daha teşkilatlı ve gerçekçi bir yapıya sahip olarak doğmuştur. Kadro hareketi ile amaçları genel olarak aynı olsa da Yön hareketi yapılan iktisadi değişikliklerin toplumu büyük ölçüde etkileyebileceğini savunarak, daha geniş çaplı bir hareketin öncülüğünü yapmıştır. Yön, yazılarında Kadro'ya göre devleti açıkça eleştirebilme cesaretini göstermiş ve düşünceleri itibarıyla iktidarı hedefleyen yazılar yazmıştır. Kadro Marksizm'i, geliştirmek istediği Kemalizm'i yorumlamak için; Yön ise Kemalizm'i geliştirmek istediği Marksizm için kullanmıştır. Yön hareketi Türkiye'de Atatürk ilkeleri üzerinden sosyalizmi hedeflemiş ve modernleşmede başat unsurun silahlı kuvvetler olması gerektiğini savunmuştur. Kadro'nun, Türk İnkılâbı'nın ideolojisini tarif yolunda Marksizm'den ve Faşizm'in Korporatizminden eklektik bir tarzda yararlandığı göze çarpar. Kadro kendi söylemiyle Sosyalizme de karşıdır. Kadro'ya göre ulusal kurtuluş savaşı vermiş Türkiye'de Sosyalizm ve Kapitalizm dışında devletçilik üzerinden üçüncü bir yol modeli benimsemelidir. Yön hareketi ise kalkınmada devletçilik esasını benimserken ideolojik olarak sosyalizm vurgusunu ön plana çıkarmaktadır.

Her iki derginin de asıl amacı sosyal adaleti gerçekleştirmek, inkılâp düşüncesini Türk halkına benimsetmek, sınıf ayrımını ortadan kaldırmak ve devletçilik ilkesini her alanda Türkiye'ye benimsetmektir. Ancak bu iki dergi de Türkiye'nin siyasi koşullarına göre varlıklarını sürdürebildikleri için belli bir süreye kadar yayımlanabilmiştir.

Kaynakça

Dergiler

Kadro, Ocak 1932- Aralık/Ocak 1935.

Yön, 21 Aralık 1961- 30 Haziran 1967.

Kitaplar

- Aydemir, Ş. S. (1932). *İnkılâp ve Kadro (İnkılâbın İdeolojisi)* (1. Baskı). Ankara: İstanbul Milliyet Matbaası.
- Aydemir, Ş. S. (2003). *Tek Adam Mustafa Kemal 1922-1938*, 3. Cilt (16. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yalçın, D., Akbıyık, Y., Köstüklü, N. vd. (2005). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, 2. Cilt. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Ertan, T. F. (1994). *Kadrocular ve Kadro Hareketi: Görüşler, Yorumlar, Değerlendirmeler*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Köker, L. (2007). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özçelik, A. (2011). 1960'dan Günümüze Türk Siyasal Hayatı. (Editör: Süleyman İnan- Ercan Haytoğlu). *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi* (3.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdemir, H. (1993). *1960'lar Türkiyesi'nde Sol Kemalizm Yön Hareketi* (2. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Türkeş, M. (1999). *Ulusçu Sol Bir Akım: Kadro Hareketi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Makaleler

- Akar, M. (2016). Kadro: Bir 'Sınıftan Kaçış' Teorisi. *Çalışma ve Toplum*, 229-252.
- Altan, Ç. (Ocak 1962). Vatanperver Olunca. *Yön*, (5), 5.
- Altan, Ç. (Aralık 1961). Yaşasın Liberalizm. *Yön*, (1), 9.
- Altun, F. (2004). Kemalist Bir Modernleşme Yorumu Olarak Yön Dergisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2 (1), 551-575.
- Atılğan, G. (2009). Sosyalist Milliyetçilik Söylemi (Türkiye, 1961-1968): Temeller, Ayrılıklar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64 (3), 1-25.
- Avcıoğlu, D. (Ocak 1962). İmdat Komünist Var. *Yön*, (5), 3.
- Avcıoğlu, D. (Ekim 1962). Kaynağa Dönüş. *Yön*, (47), 2.
- Aydemir, Ş. S. (Ağustos 1934). 1789 İhtilâli'nin Mezarı Başında. *Kadro*, (32), 5-11.
- Aydemir, Ş. S. (Şubat 1962). Çağın Gerisinde Kalmak. *Yön*, (8), 6.
- Bulut, M. (2003). 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Türkiye'de Devletçiliğe Geçiş. *Bilig*, (26), 77-101.
- Demirci, F. (2006). Kadro Hareketi ve Kadrocular. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 35-54.

Ertem, B. (2010). Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 1 (2), 71-92.

Halifeoğlu, M., Kuzgun, M. (2016). Kadro Hareketi'nin Organik Aydın Yaratma Ülküsü. *Amme İdaresi Dergisi*, 49 (4), 65-84.

Işık, M., Eşitti, Ş. (2014). Kadro Dergisinde Üçüncü Yol Söylemi. *TSA*, 18 (2), 265-294.

İpekçi, A. (Aralık 1961). Faşist miydi, Sosyalist mi?. *Yön*, (1), 15.

Karaosmanoğlu, Y. K. (Ekim 1932). Ankara-Moskova-Roma. *Kadro*, (10), 40-43.

Kazancı, M. (2009). Özgün ve Yerli Bir Hareket Olarak Kadro ve İdeolojisi. *Tarih Okulu*, (3), 41-58.

Özcan, U. (1992). Kadro Akımı Üzerine Sosyolojik Bir Deneme. *Sosyoloji Dergisi*, (3), 97-130.

Sunar, L. (2004). Kadro Dergisi/ Hareketi ve Etkileri: Türk Devlet İdeolojisi ve Sol Kemalizm'in Oluşumu Bağlamında Bir Analiz. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2 (1), 511-526.

Taşkıran, C. (1994). Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri (1925-1930). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 4 (14), 255-265.

Yıldız, A. (2013). Erken Cumhuriyet Döneminde Siyasal Muhalefet ve Eleştirinin Sınırları: Yarın'ı Okumak. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (8), 783-795.

Tezler

Barkın, E. (2011). *Yön Dergisi Yazılarında Demokrasi Anlayışı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çiçek, A. C. (2013). *Türk Siyasal Yaşamında Yön Dergisi (1961-1967)*, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dikici, M. (2007). *Yön Dergisi ve Türk Dış Politikası*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özfırat, A. (2009). *Türkiye'de Sivil Muhalefet: Kadro Hareketi (1932-1934)*, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, İ. (2007). *Türk Modernleşmesi ve Türk Solu: Kadro Hareketi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücer, R. (2016). *Cumhuriyet Gazetesi'nin Bakışıyla Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Dönüm Noktası: 14 Mayıs 1950 Seçimleri*, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Elektronik Kaynaklar

Örmeci, O. (2010). *Doğan Avcıoğlu ve Yön Hareketi*. Erişim adresi: ydemokrat.blogspot.com/2010, 02.01.2018.

Yılmaz, B. *Yön Dergisinde Atatürkçülük ve Modernleşme Üzerine Bir Deneme*. Erişim adresi: www.academia.edu, 02.01.2018.

